

ljiva sapa na živino vleče; temu se lahko v okom pride, da se luknje hleva zapró, ktere so oknom nasproti. Posebno dobro je pa hlev vsaki dan prevetrovati takrat, ko je živina zunaj hleva. (Dal. prih.)

Gospodarske skušnje.

(Kdaj naj se drevesa presajajo?) Večidel vse bukve, kakor tudi veči del sadjorejcev trdi po skušnjah, da je bolje drevesa spomladi presajati kakor pa v jeseni. V poslednjih letih so jeli sadjorejci po raznih nasvetih sadne drevesa v jeseni bolj kakor spomladi presajati. Jez se pa držim svojih skušinj, ki sem jih na Nemškem, v Avstrii in Erdelji zvedil, in trdim, da je bolje drevesa spomladi kakor v jeseni presajati. Da ste obe dôbi za presajanje dobre, ne tajim, al na vreme kraja se mora gledati, kjer je vrt.

Če je v kakem kraju dolgo jasna in suha jesen in dolgo časa dež ne gré, da bi zemljo dobro pomočil in povlažil, ni nikakor dobro, dreves in grmovja v jeseni presajati; drevesca mu bodo komaj ozelenéle, in revno gnale, in sčasoma se mu bodo večidel posušile. Če nastopi na suho jesen rahla in mokra zima, bo še precej dobro opravil; če ima pa zima le nekoliko prav mrzlih dni, gorjé potem jesenskim drevescom. Ob kratkem tedaj rečem: zima pokončá veliko, če vreme ni ugodno, zato je sploh bolje, drevesa zgodaj spomladi presajati; če tudi včasih še spomladi mraz pritisne, ne bo škoda tolika. Ako je pa le mogoče, naj gospodar drevesom, ki jih bo spomladi zasadil, že v jeseni jame skoplje, da zemljo podnebni zrak prav dobro prešine in uplodí.

Za hišne potrebe kaj.

(Čediti srebernino, zlatnino, kuprene in druge stvari, da so sopet lepo svitle), se najbolj priporoča tako imenovani „pariški prah“ (Pariser Putzpulver). To svetlílo je sestavljeno iz ene žlice železne rudečine (Eisenroth, geschlämmtes Eisenoxyd) in iz 50 žlic navadne magnezije (kohlenaure Magnesia). To se vse dobro zmeša. Kadar želiš kaj čistiti s tem prahom, pomoči cunjico v žganji ali vodi in potem jo pomoči v omenjeni prah, pa drgni ž njim nečisto stvar in nazadnje jo obriši z mehko kožo. „Gosp. List.“

Natoroznanske reči.

Veverica.

Malo je žival med glodavci, s kterimi bi se bil človek tako sprijaznil kakor z veverico. Veseli se je otrok kakor odrasčen, viditi jo od veje do veje skakljati v zelenem lesu; pa tudi domá v hiši nam je ljub gost. Celó pesnik jo spoštuje; ljuba bila je pesnikom greškim, ljuba je tudi slovanskim. Sosebno jo pogosto nahajamo v národni pesmi.

Opisovati dobro znane živalice skoraj ni treba, vsak jo je gotovo že vidil, vsak jo pozná, akoravno ni zmiraj v taisti obleki; drugačna je njena letna obleka, drugačna zimska, drugačna sopet v južnih, drugačna v severnih krajih. Njo pozná Španjol kakor Grek, njo Sibirjak in Laponec; kajti kjer drevje raste in se širijo lesovi, tamkaj živí tudi veverica. Najdeš jo po vsi Evropi in daleč daleč tjé v Azii. Košate, senčnate, vendar ne prevlažne lesove ravno tako ljubi kot solnčne žarke in mokroto sovraži. Kjer obilo smrekovih in borovih češarkov zori, tam si napravi veverica svoje stanovanje, eno ali več. Kaj umetno jih včasih sozida, najraje v zapuščenih gnjezdih vraninih. Da jo mokrota ne nadleguje, napravi si tudi streho, pustivši le majhino luknjo na strani.

Veverica je res velika lepota naših gojzdov. Pri lepem vremenu jo ne boš nikdar lenezapazil, vedno se premíče,

vedno skače od vrhunca na vrhunec, od veje do veje. Na tla pride le malokdaj, steče do bližnjega drevesa in po tem zopet v vrh. Veverico bi smeli imenovati „opico naših gojzdov“; njeno priljudno veselo gibanje nadomestuje nam popolnoma uno. Res malo je žival zmiraj tako živih, urnih, ročnih; že po tleh tako urno teče, da tudi najurnišemu psu težko stane doteči jo; še bolj pa pokaže svojo ročnost plezaje po drevesih. Neverjetno naglo se zažene po deblu, tudi po najgladkejem, zaderaje dolge oistre krempeljce v skorjo in prijemši se z vsemi štirimi nogami na enkrat. Navadno pleza brez prenehanja do vrha, teče od tod po kaki dolgi veji in se zažene na kako bližnje drevo, 12—14 čevljev deleč. Nikoli ji ne spodleti, nikoli ne pade. Posebno ji pri tem pomaga nje gosto porašeni in dolgi rep.

Veverica navadno zmiraj krme išče; živi se s sadjem (pri kterem pa le peške pojé), z mnogovrstnimi semeni, z brstjem, semenom smrekovim in borovim in z drugimi rečmi. Kaj lepo jo je viditi, kadar ji kak lešnik ali češarek v pest pride. Vsede se na zadnji bedri, prime s prednima češarek, ter urno ga krog in krog vrté peresčik za peresčkom z ostrimi zobci odjeda, dokler do jedra ne pride. Kaj rada ima veverica tudi jajčica, ktere s ptičjih gnjezd pobera; pa še celó ptičev samih se včasih loti. Od te strani nam je škodljivka. Grenke zerna so ji strupene; malo grenkih mandeljnovih zrn ji je zadosti, da pogine.

Vedno vesela živalica pa ne skrbi samo za vsakdanjo jéd; ona si, kakor umen gospodar, tudi za slabe čase, za čase nevihte in sile jedí nabira in hranuje. Nanaša jo skupaj v votline in razpoke drevesne, pod korenine, grmovje ali kamnje, v prazne gnjezda ali na druge kraje. Ako nastane deževno vreme, pobegnejo veverice vsaka v svoje gnjezdo, ali se jih pa več v enega stisne; tukaj skrcene čepijo in pričakujejo milejega časa, vratica varno zamašivše, da mokrota do njih ne more. Ako le dolgo ne preneha deževati, posili jih glad varne gnjezda popustiti in hrane si poiskati. Najprve pridejo na vrsto dupline, v kterih je hrana za zimo nakopičena. Veverci je grdo jesensko vreme kaj pogubljivo; za zimo hranjeno jéd namreč je primorana pojesti, in ko potem huda zima nastane, strada revica; veliko hramov, polnih nabrane hrane, sneg zamede, druge pozabi; tako revica strada in strada, da zadnjič gládú pogine. Najbolj se pozimi godí živečim med bukovjem in hrastovjem, te v sili še najložeje hrane dobijo.

Parijo se veverice privkrat mesca sušca. Pri tem pa se unamejo včasih kaj hudi boji. Za eno babico leta in se bojuje po osem ali še več samcov; premagavcu se ona udá. Štiri tedne po tem vrže v mehkem gnjezdicu po tri do sedem mladičev; slepi so še prvih devet dni. Najraje ima mladiče v kaki drevesni votlini, ako pa čuti, da jo kak sovražnik zalezuje, prenese mladiče v drugo votlino, včasih daleč proč. Ko so mlade odvajene in nekoliko dorastejo, jim starka še nekaj časa hrane donaša, potem pa jih popolnoma lastni osodi prepusti. Nekaj dni mladiči veselo skakljaje in igraje skupaj ostanejo, potem pa se po lesu razkropijo; starka se koj vdruči pari. Mesca rožnika ima že večidel druge mladiče, pa navadno manj kakor privkrat.

Naša živalica je pa tudi posebno čedna in snažna. Če je v miru, se vedno liže in snaži; ravno tako čedna kot živalica sama so tudi njene gnjezda. Zato jo imajo nekteri kaj radi v hiši. Najprej se privadijo take, ki se na pol dorasčene z gnjezda vzamejo in z mlekom in kruhom krmijo. Čudno je, da tudi nektare mačke rade mlade veverice do- jijo. Kaj lepo je viditi staro mačko, kako boža in liže mlade živalice, in kako veselo veverice po ptuji materi kobacajo.

V mladosti so vse veverice kaj vesele, kratkočasne in nikako škodljive živali, privadijo se človeka, ga ljubijo in pritečejo na besedo, ko pa se postarajo, postanejo tudi najkrotkejšje čmerne, polne muh in grizeče. Sploh se veverci ne sme dopustiti, da bi prosta po sobi letala, ker vse ovoha, premeče, obgrize. Najbolj je shranjena v prostorni kletki,

ktera pa mora znotraj s plehom obita biti, če je lesena, jo ostri zobje veverčni kmalo prevrtajo.

Največi sovražnik veverici je žlahna kuna. Lesici le malokdaj v kremplje pride, tudi sivemu jastrobu in sovi navadno lahko peté odnese, drugači je pa z žlahno kuno. Ta grozoviti njeni sovražnik ravno tako dobro in urno pleza, kot veverica sama, sledi ji po deblih in vejah, po tleh in še celó v votline gré za njo. Kako strahovito pred njo beži preplašena veverica! skoči od vrhunca na vrhunec — kuna tudi, se zažene od veje na vejo — kuna gré za njo; zdaj ste obe na enem in istem vrhu, že se nam zdi, da je revna veverica zgubljena, da že sovražniku med zobmi trepetá — kar se veverica z najvišega vrha dalječ po zraku zažene, vse štiri noge od sebe moleče pade zdrava na tlá in jo na vso moč po tleh proč pobriše, da si varnišega zavetja poišče. Tega sicer kuna ne more storiti, ali vendar ji mnogokrat revna veverica v pest pride. Veliko večja nevarnost pa žuga mladičem, ki včasih še ljudem, sosebnim dečkom, v roke pridejo.

Veverci sovražnik je pa tudi človek, ne toliko v naših kakor v severnih krajih, kjer jih na tisuče polovijo, da dobijo lepe cenjene kože. Najlepše veverične kože pridejo iz Sibirije. Tudi dlako iz repov porabijo za dobre šopke (penzeljne); prav okusno je tudi nje lepo belo meso.

Nekdaj so mesu veveričnemu in možganom čudovite moči pripisovali; v nekterih krajih imajo še sedaj prazno vero, da možgani veverični, sožgani in v prah stolčeni, so dobro zdravilo za bolne konje.

Škodujejo veverice le tam, kjer jih je sila veliko, s tem namreč, da sadje obtrgujejo in obgrizujejo brstje; vendar ta škoda ni nikoli sila velika.

A. Zup.

Šolske reči.

Šole ljubljanske so se končale pretekli četrtek. Povedale bojo „Novice“ o šolskih letošnjih zadevah to in uno, kar so zvedile ali kar jim bo ta ali uni za javnost izročil.

Danes začnemo z ogovorom, s katerim se je v imenu gimnazijskih učencov ob daritvi šolskih daril poslovil od letošnjega šolskega leta prvak 8. razreda, občecenjeni gospod Umek (Okiški). Da ni čudo, da so pričujoči vsi, mladi in stari, katerim srce bije za domovino, močno ginjeni bili po krasnem govoru njegovem in da so mu živahni slava-klici doneli od vseh strani bolj kakor je morebiti marsikomu ljubo bilo, jim bo kazal govor sam, ki se je tako-le glasil:

Slovó od ljubljanske gimnazije.

Spisal in govoril A. Umek.

Kakor prikazni v naravi, tako so različni dnevi v človeškem življenji. Pridejo pa tudi trenutki, kateri nam srca bolj ginejo, kakor navadne vsakdanje dogodbe, prešinejo nas srečno ali nesrečno, žalostno ali veselo.

Nas, predragi mladenči! razgrevajo danes iskrice sladke radosti, ker slovesno in zmagovito sklepamo šolsko leto, ki se je z neznansko hitrostjo h koncu nagnilo. Preobilno zares mora biti naše veselje, ko se spominjamo dokaj trudapolnih ur, sedaj že srečno minulih. Čim več premaganih težav, tim viša radost, najviša tedaj tistim, kateri s šolskim letom sklepajo tudi dolgoletno vrsto gimnazijskega učenja. — Ker je meni zročena častna naloga, da pri današnji svečanosti govorim vpričo visoke gospode in slavnega zbora, naj se mi prijazno dovoli, da slovo jemaje od blagovitega ustava, ki je nas, dragi součenci! dobrotljivo in ljubeznjivo gojil do zadnjega leta, nekoliko pogledam na pot, ktero smo sedaj dokončali, potem pa omenim imenitne naloge, ktero nam daja prihodnost. Vidili bomo, kako velik in veličasten je vzrok, da se radujemo gledé minulega časa, ter da ponosno in srčno stopamo na pot, ki se nam ravno odpira!

Bili smo popotniki, dragi součenci! Sijala nam je ru-

mena zarja prve mladosti, kar se zbudi v nas hrepenenje, in šli smo po širokem svetu, toda ne po daljnih deželah, ne po nevarnem morji, ampak hodili smo od leta do leta po učilišču, po varnem in blagovitem modriškem zavetji. Pa vendar smo gledali v krasni tej panorami neizmerno veličastvo; skozi čisto steklo lepih znanstev so odgrinjali nam se čudeži neskončnega stvarjenja.

Vidili smo čudovito bogastvo v naravi, kar ga obsega naša zemlja, gledali nebeške zvezde v neizmerni velikosti in razvitje človeškega roda od zibeli njegove sém do današnjega dneva. Doneli so nam slavospevi trojanskih junakov, nabirali smo cvetlice po vrtu helenskem, in dosegale nas so vonjave od cvetja, kar je pognalo ga med bojnim hrumom rimljanskim.

Pa bolj kot zlato zvezdišče, bolj kot svitlo solnce, razgrevala nas je premodrost in vsemogočnost Stvarnikova. Kakor smo gledali zvezde v neizmerni velikosti, tako smo v veroznanskem nauku mnogo jasniše spoznavali trojedinega Boga veličastne lastnosti, katerim nima ne čas ne večnost prilike.

Od slavnega tega potovanja ostalo nam je mnogo podob najviše lepote na vedrem dušnem obzorji, mogočno povzdigajo mlade nam srca, ki se topijo v presladki radosti. Pa kakor v svitem solncu gledamo tudi tamne meglene pege, tako se med preobilno naše veselje mešajo tudi britki občutki. Ločite se od dragih součencov, končati najblažje veselice, to je grenko in srcu težavno. Toda srčnost veljá, premili tovarši! Nova srčnost navdá mornarja, ko zagleda južni križ jadraje v tuje dežele. Pogum tedaj naj srca podžiga tudi nam, ker stopamo pod novo obnebje više — možete veljave.

Radovedni smo gledali slavo dušne omike pri raznih narodih, oživela je davno že na južni, večerni strani. Kar nas iz zamišljenosti predramijo znani domači glasovi: Kakor bi Eho se spet prebudila iz trdega kamna, stopi k nam devica rajske lepote, ter z ljubeznjivim in sladkim nasmehom roko podá — Vila slovenska in reče: „Stoletja že čakam rešenja, ne zanemarjaj me dalje, bistra mladina! Poglej, široke so moje planjave, al malo je cvetja, urno na delo, da pride lepša spomlad!“

Glejte, dragi součenci! to je nova pot, po kateri imamo vprihodnje hoditi, pot neutrudljive delavnosti za domovino. Slovenska domovina nas je gojila do sedaj, njene so blage besede mečile nam srca, na njej smo iz dečkov zrastli mladenči. Pa zopet nas vabi v varno in mirno svoje zavetje; pogum tedaj, le brž se njej izročimo, njena sreča bo naša sreča, njena radost naša radost in njena slava naša slava!

Solnce pa, ktero nam mora na novi tej poti svetiti, je čista, stanovitna ljubezen, ktera se vkljub vsem viharjem ne dá pogasiti, marveč vstane gorka in močna na veke. Kar bomo mi sadili in sejali, to bo polival Gospod, nebeški blagoslov bo rosil na pokrajne slovenske; tega si smemo svesti biti, ako bomo pošteno in možko ravnali. — Zato sedaj, ko zapuščamo učilišče, ne moremo lepšega sklepa storiti, kakor da obljubimo, da bomo zvesti in vredni sinovi svete cerkve, države avstrijske in domovine slovenske. Upam, da ni nobenega med nami, kateri ne bi storil slovesne te obljube. Storimo tako, in Slava bo zopet slovela ter resnično živela v blagostanji naše zemlje, krasna in košata bo lipa slovenska in radosten narod pod njenim zavetjem! In ker je lastno človeku, da si prizadevlje stanoviten spomin ohraniti si na zemlji, povem vam, da s pravo domorodnostjo se doseže slavna neumrljivost. Dokler bo živel narod slovenski, živele bojo tudi imena mož domoljubnih; ž njimi bomo živeli tudi mi, ako jih vredno posnemamo. Tedaj srčno na delo, krepko nam bijejo srca, trudu pa venca ne bode manjkalo. Zato bo na veke veljalo nam geslo: Kri in blago za vero, cesarja in domovino!

Svesti si tako veličastnega poklica stopimo radostni